№ 70 (266) Ausgabe A.

# HOMAN

Cena s piera ÿłkaj i dastaŭkaj da chaty.

na 1 hod—10 m. 80 fen., na 1/2 hodu—5 m. 40 fen., na 3 miesiacy — 2 m. 70 f., na 1 mies. – 90 f.

Biełaruskaja Wilenskaja časopiś

wychodzić dwa razy ŭ tydzień: u aŭtorki i piatnicy.

Adres redakcii: Wilnia, Wilenskaja 33.
Adres administracii i ekspedycii: M. Stefanskaja 23.

CENA ABWIESTAK.

Na 4-aj staranie za radok drobnymi literam — 25 fen.; drobnyje abwiestki pa 5 fen. za słowa. Abwiestki ab śmierci — 60 fen. za liniejku drobnym drukam.

№ 70 (266) Hod III. Wilnia. 6 wieraśnia 1918 h. Cena 10 fen. (5 kap.)

## 5 wieraśnia.

### Zachodni teatr.

*Front Ruprechta Bawarskaha i hienerał an-šefa Ben'a*: Miž Ipram i Labasse worahi nastupali śledam za našym aryjerhardam Mil Skarp i Somm worahi naščupywali našy nowyje linii Uwiečary worahi dajšli da linii Wojeń — Diskar — Apeji. U dalinie Ajjet adbyty warožyje nastupleńni i silnyje šturmy na paŭdnia ad Ajjet.

*Front niamieckaha Naślednika*: Na ŭschodzie ad Suasson my adciahnuli našu liniju ad Wel. Worahi nie zaŭważyli našaha ruchu.

My zbili ŭčora 32 warožyje samaloty.

MASKWA (W.T.B) 3. IX. Ab raskryćci zmowy sajužnikaŭ proci ŭradu sawietaŭ nadzwyčajnaja kamisija publikuje ŭ «Правдѣ» hetkie padrobnaści. Anhlicki ahient Lokhard arhanizaŭ i nadzielaŭ hrašmi zahaworščykaŭ. Užo doŭhi čas anhlickije dyplomaty ŭ Rasiei prabawali rabić znosiny z wojskami sawieckaj respubliki. U pačatku žniŭnia Lokhard daručyŭ kamandzieru adnaho ruskaha atrada zachapić sawiet narodnych kamisaraŭ. U pačatku wieraśnia ŭ źwiazku s pachodam na Murman pawinna było być paŭstańnie prociŭ sawietaŭ; druhije wojski pawinny byli pajści na Wałohdu i pieradać hetaje miesta anhličanam. Adnačasna z zaniaćciem čyhunak i telehrafnych stancyj, pawinna była być utworena wajennaja dyktatura s troch asob. Namečeny byli tak sama słužby ŭ cerkwach i prapawiedzi, kab skinuć urad s pomaččiu duchawienstwa. Kancelaryi Lenina Trockaha i Najwyšejšaha Sawietu pawinny byli być zaniaty, kab znajści tam materjał, s pomaččiu katoraha možna było b abwieścić zaraz-že wajnu Niamieččynie.

Materjały, jakije maje ciapier sawiecki ŭrad, zusim peŭna paćwierdžajuć istnawańnie zmowy dyplomatyčnych i wajennych predstaŭnikoŭ čužych dzieržaŭ. Nadzwyčajnaja kamisija maje padpisanyje Lokhardam zawiereńni, katoryje dajuć zahaworščykam abaronu anhlickaj misii. Adno z ich maje ŭradowy herb i piečatku anhlickaho pasolstwa. Usie nici zmowy zychodzilisia ŭ rukach anhlickaha ahienta, pamočnikami katoraha byli francuski hieneralny konsuł Grenar i francuski hienerał Laweŕn.

PIECIARBURH. (W. T. B.). 4.IX. Dziela podkupu łatyšskich stralcoŭ anhlickije i francuskije ahienty atrymali 10 miljonaŭ rubloŭ. Lokhard wirawaciŭ pierad łatyšami sawiecki ŭrad u tym, što jon pradaŭ Baćkaŭščynu niamieckim imperjalistam, i pry ŭdačy pierewarotu suliŭ łatyšom utwareńnie wolnaj Łatwii. Načalnik łatyšoŭ zajawiŭ ab hetym nadzwyčajnaj kamisii, jakaja zahadała jamu właśći pierehawory dalej. Lokhard papaŭ u siło i nakazaŭ swajmu ŭradu, što ŭsio jdzie dobra. U adnaho francuskaha aficera znajšli zapas piroksylny dziela źniščeńnia składaŭ jadominy i transportaŭ. Areštawali ŭ iu siamju Kierenskaha, złoženuju z dwoch synoŭ, žonki, plamiennicy i matki.

LONDON. Hazety nakazywajuć z Maskwy, što sawiecki ŭrad pazwoliŭ usim miascowym sawietam abjawić asadny stan pa ŭsiej Rasiei.

HAAGA. Francuskaje predstaŭnictwa, pawodłuh wiestak Reŭtera, pasłało rasiejskamu ŭradu iskrowuju telehramu, trebujučy wypusku na wolu ŭraz-že ŭsich poddanych sajužnikaŭ. Inačej hrozić represijami ŭsim bolšewikom, jakije znachodziacca ŭ rukach sajužnikaŭ.

BAZEL. Sawiecki ŭrad nakazywaje, što rasiejskije straty zabitymi, ranienymi i prapaŭšymi biaz wieści ŭ apošniaj wajnie dachodziać 5.762.000 duš.

BERLIN. (W.B.T.) 4. XI Siahońnia ŭwiečary siudy pryjechaŭ ukrainski hetman Skoropadski z niekatorymi členami ukrainskaha ŭradu, kab być u impieratara i prawaści niekalki dzion u Niamieččynie.

KIJEU. 3. IX. Siudy pryjechali delehaty ad ukrainskich wysialencaŭ, u Turkiestanie. Jany prosiać naznačyć tamaka ukrainskich konsułaŭ, kab ustanawić ekanamičnyje znosiny, katoryje majuć asabliwaju wahu dla Ukrainy s pryčyny isnawańnia tam walikich zapasaŭ bawoŭny.

BERLIN. (W.T.B). 4.IX. U kamisii pałaty panoŭ dziela reformy konstytucyi i wybarčaha prawa minister-prezydent Hertling pamiž inšym zajawiŭ:

„Urad ličyć swajej pawinnaściu spoŭnić dadzienaje karalom słowa. Kali ja pryniaŭ na siabie cižar adpawiedalnaha stanowišča, jakoje zanimaju, ja pryniaŭ i hetu pastanowu. Ale ciapier sprawa jdzie nie ab asobach ministraŭ. Pawodłuh majho sumlennaha pierakonańnia, sprawa datykaje abarony i zachawańnia karony i dynastyi. Znajdzicie darohu, katoraja dašć mahčymaść spoŭnić dadzienaje karalom słowa i razam s tym pojdzie nasustreč tym upiaredžeńniam, jakije wy majecie proci reformy wybarnaha prawa. Ja ŭžo skazaŭ u pałacie, što zusim razumieju wašy ŭpiaredžeńni proci zawiadzieńnia ahulnaha i roŭnaha wybarnaha prawa. Ale hetyje ŭpiaredžeńni pawinny stajać na druhim miescy, raŭnujučy, da bolš ważnaj zadačy: baranić najdaražejšyje cennaści našaha dzieržaŭnaha žyćcia — dynastyju i karonu.

„Ciapier, panowie, zakon može atrymać jašče takije zabaśpiečeńni, katoryje nie dapuściać dalejšaj radykalizacyi našaha dzieržaŭnaha žyćcia. Ci hetaha možna budzie dajści paźniej, — ab hetym treba wielmi sumlewacca».

BERLIN. 4IX. Hišpanski Minister-prezydent Dato swaim dekretam časowa prypyniŭ siłu konstytucyi. Pryčyna hetaha, jak kažuć, pastupki ŭradowaj presy, jakaja nie rachujecca z zahadami cenzury.

## Biełaruskije Wučycielskije kursy u Świsłačy.

Ad 15 kastryčnika 1918 h. da 15 žniŭnia 1919 h. ŭ Biełaruskaj Seminaryi u Świsłačy budzie adbywacca nowy elementarny kurs dla biełaruskich wučycialoŭ i wučycielak.

Adpawiednyje kandydaty i kandydatki ad 18 da 30 hadoŭ mohuć zajaŭlacca ŭ swaich krejsamiach; miascowyje —prosta ŭ kiraŭnika kursami, inspektara Bendziechi, u Świsłačy. Tam že jany dawiedajucca ab warunkach pryjomu.

### *Wilnia, 6 wieraśnia 1918 h.*

Z wiery hodnaj krynicy pawiedamlajuć, što ŭsie čutki i wiestki, bytcym niemcy ŭ najbližejšym časie pakidajuć ziemli, zaniatyje ciapier 10 armijej, niazhodny s praŭdaj.

## Da dzieržaŭnaj jednaści.

Wiedama, što ludzi arhanizujucca ŭ sajuzy i ŭsiakije arhanizacyi zatym, što hramada maje tuju siłu, jakoj niestaje samamu najdužejšamu čeławieku dziela zaspakajeńnia ŭsich jaho žyćciowych patreb. A najwyšejšuju hramadzkuju arhanizacyju, jakaja zdolna abniać usie patreby našaha žyćcia, stanowić pry sučasnych warunkach *hasudarstwa*.

Woś-že kožyn narod u našych časoch dabiwajecca utwareńnia swaje asobnaje hasudarstwienaje arhanizacyi, dabiwajecca dzieržaŭnaj niezaležnaści. I heta — nie jakajaś fantazija, nia wydumka dasužych palitykaŭ, a najwialikšaja patreba žyćcia: tolki majučy niezaležnaść kožyn narod zdaleje zawiaści ŭ siabie taki ład, jaki da jaho najbolš padychodzić.

Heta-ž pryčyna taho, što biełarusy, pakutawaŭšyje sotni hadoŭ śpierša pad polskim, a paśla pad maskoŭskim panawańniem, starajucca wykarystać utwaryŭšajesia palityčnaje pałažeńnie, kab zbudawać swajo niezaležnaje hasudarstwa. Ale Biełaruś u hety mament akazałasia pabitaj na čatyry čaści: adna — ŭ miežach staroj okupacyi, druhaja — pad nowaj, trejciaja — pad Ukrainaj i čaćwiortaja — pad maskalami. I woś, haworačy ab niezaležnaści Biełarusi, my ŭwieś čas dumajem ab złučeńni ŭ wadno ŭsich Biełaruskich ziamiel.

Najciažej prychodzicca ŭ hety mament biełarusam pad ułaściu bolšewikoŭ. Zabojstwy, rabunki — heta štodziennyje zdareńni ŭ „Bolšewizii", a ŭ perspektywie — hoład i ahulnaja ekanamičnaja ruina. Hetak wiadziecca tamaka ŭžo ad samaha pačatku bolšewickaha pierewarotu, — I Biełaruskaja Rada ŭ Wilni, majučy ab hetym usie wiedamaści, u deklaracyi s 17 lutaha sioł. h. wyskazała žadańnie, kab da ziamiel pieršaj okupacyi, jak da adwiečnaha jadra biełaruskaj hasudarstwienaści, byli čym chutčej dałučeny i Biełaruskije ziemli, astawaŭšyjesia tady pad maskalami. Hetaje žadańnie spoŭniłosia tak šybka, jak nichto nie spadziewaŭsia, bo ŭžo ŭ dwaccatych čysłach taho-ž miesiaca Miensk byŭ zaniat niemcami. Ale spoŭniłosia jano tolki čaściu: čaść Mahileŭščyny i Witebščyny z miestam Witebskam, a takže ŭsia Smalenščyna astalisia pa toj bok demarkacyjnaj linii. I pad toj čas, jak u Miensku utwaryŭsia biełaruski ŭrad, jak tamaka była abwieščena niezaležnaść Biełaruskaj dzieržawy, — bolšewickaja Biełaruś dalej ciarpieła ździek i ucisk maskoŭskich bolšewikoŭ. Až strach čytać apisańni taho, jak «haspadarać» bolšewiki ŭ Witebščynie, Mahiloŭščynie, Smalenščynie...

Nia dziwa, što naturalnaje ciahacieńnie ŭschodnich akrain Biełarusi da niezaležnaj Biełaruskaj dzieržawy prynimaje ŭsio bolš jarkije formy. Heta — należny adkaz bolšewikom na narušeńnie apawieščenaha imi-že prawa na samaaznačeńnie nacyanalnaściej u adnosinach da mnohapakutnaha biełaruskaha narodu, narodu mučenika, katory tolki pačynaje zdabywać daŭno ukradzienuju ŭ jaho wolu i dolu. Woś, što piše ŭ hetaj sprawie mienski „Бел. Шлях.":

«Dziela taho, što Bieraściejskaj umowaj było pradwidženo dla Biełarusi prawa na samaaznačeńnie ŭ Witebščzynie sabrali 126 prośb ad usielakich właścicielaj, občestwaŭ i arhanizacyj i ahulnuju prośbu ad šmat tysiačnaha starawierskaha nasialeńnia, i ŭsie hetyje prośby pawinny byli być padadzieny niamieckaj delehacyi ŭ Neweli pry raźwiazcy pytańnia ab pašyreńni demarkacyjnaj linii. Nadziei biełaruskich delehataŭ uwajści ŭ biezpasrednije pierehawory s predstaŭnikami niamieckaha ŭradu nia spoŭnilisia. Bolšewiki zadzieržywali pojezdy, rewizawali pasažyraŭ, aryštoŭwali delehataŭ, adbirali pryhawory i paŭnamoćcy, a značniejšych členaŭ sajuzaŭ i arhanizacyj abwinawačywali ŭ kontrrewalucyi. U witebskim wastrozie pad ciažkim dahladam pakutujuć: prezes biełaruskaj arhanizacyi Hryharowič i člieny Rady: Birula, Pałonski, Kudraŭcaŭ i inš. Sotni členaŭ hetaj-že arhanizacyi abwieščeny pazbaŭlenymi aplieki zakona i pawinny chawacca pad

S pryčyny daražyni papiery i ŭsio ŭzrastajučaj płaty rabotnikam administracyja „Homana“ prymušena pa prykładu druhich hazet pawialičyć canu swaje hazety.

Pačynajučy ad 1 kastryčnika 1918 hodu asobny numer „Homana“ budzie kaštawać 10 fen; za miesiac u mieście—70 fen., wa ŭsim kraju i zahranicaj — 90 fen.

strachám być biezkaranna zab'tymi i abrabawanymi pieršymi lichadziejami, katorymi buduć paznaby. Adnak, 42 petycyi byli pasłany akołnymi darohami i dajšli pa naznačeńniu. U hetych petycyjach padrobna wykazywajecca žadańnie pierawažnaj bolšaści nasialeńnia addzialicca ad «Sawieckaj Respubliki» i pad abaronaj Niamieččyny zanimacca praŭdziwaj pracaj, adnawić hardlowyje znosiny i pachisnuŭšyjsia dabrabyt kraju.»

Hetak bačym, što i ŭ uschodnich akrainach Biełarusi ruch da złučeńnia z usiej Biełaruskai dziaržawaj maje wialikuju siłu. Usie biełarusy pačynajuć razumieć, što siła naša — ŭ našaj jednaści. I my krepka wierym, što pry takich adznakach usie etnohrafična biełaruskije ziemli chutka złučacca ŭ wadno ŭ miežach wolnaj i niezaležnaj Biełaruskaj dziaržawy.

J. Mieleška.

## Ab biełaruskim mastactwie.

*(Dumki s pryčyny wystaŭki ŭ Miensku.)*

S pryčyny Krajowaj Wystaŭki Staražytnasciej u Miensku ŭliču patrebnym padzialicca dumkami ab biełaruskim mastactwie naahuł.

Jak i ŭsiudy ŭ nas, mastactwa pryjšło da biełarusaŭ razam s chryścijanstwam z Uschodu. U pieršych časoch chryścijanstwa jano było ŭ ras skroź bizantyckaje, ale naplywy s poŭnačy praz znamianituju tarhowuju darohu „z warahaŭ u hreki“ pryniešli wialiki dadatak kultury paŭnočna-skandynaŭskaj, što wyjaŭlajecca ŭ uzorach siarednia-wiekawoha mastactwa.

Kab schematyčna paznajomić z miascowym stylem, tre było-b apisać historyju krajowych cechaŭ, katoryje wyrablali nia tolki rečy pieršaj patreby, ale i zbytkoŭnyje kunštoŭnyje wyraby. Najbolš charakterna dla biełaruskaha mastactwa praca malarskaha cechu, katory razam s cecham pazałotnickim z dawion daŭna, bo ŭžo pry žyćci św. kniahini Jeŭfrasini Połackaj, wyrabiaŭ artystyčnyje rečy — hl. połacki Kryž św. Jeŭf asini, zrobleny ŭ Połacku). Spačatku malarski cech u Połacku, Smalensku i inšych kulturnych centrach Biełarusi pracawaŭ uzirajučysia na bizantyckije aryhinały, ale paźniej, pierajšoŭšy da Wilni, zawiazaŭ znosiny s Poŭnačču i Zachodam praz kryžakoŭ, praz Ryhu i Karalewiec (— raboty wilenskich malaroŭ z dataju XV stalećcia bačym u Jahielonskaj kaplicy ŭ Krakawie). Hetyje znosiny z Zachodam dajuć užo ŭ XV i XVI wieku znatnianity rezulta': biełaruskaje malarstwa, złučajučy stara-bizantyckije ŭpływy z zachodnim mastactwam, ulło da hetaha miascowyje matywy ŭ azdobach, rečach, opratkach i asabliwyje, choć i nadŭnyje rysy biełaruskaha narodu, dy hetak wytwarylisia zmaniantyje prymierniki prymityŭnaj biełaruskaj malarskaj škoły, «rytaj pa załatu», jak jasna pišuć i nazywajuć jaje staryje inwentary cerkwaŭ i man styroŭ (napr. słuckich). Hety «kunšt malarski, pa załatu ryty» dziaržycca ŭ biełaruskim cechawym malarstwie praz uwieś XVII i XVIII wiek: u prymiernikach słuckich abrazoŭ s XVI i XVII wiakoŭ i nawat u XVIII wieku ŭ wielmi pieknych abrazoch z Mahiloŭščyny, bahata predstaŭlenych u sabrańni carkoŭnych starażytnaściej Mahilowa.

U arnamentach na ryzach i siarebranych rečach, a także na wyrabach załatatkackaha cechu, hančarnych (ceramika) i hrafičnych bačym ulublenyje biełaruskije kwietki. Paźniej heta-ž samaje sustrekajem u tkactwie (chaciaby słuckim—pajasy), arnamentach, rospisiach carkoŭnych, u minjaturach starych ewanhielij, u freskach staraświeckich zamkaŭ (uspamianu tolki Troccki zamak).

Usio heta daje bahaty materjał dla historyi biełaruskaha mastactwa. Maładyje biełaruskije mastaki-artysty pawinny ŭ hetym, tak sama, jak u architektury — budoŭnictwie cerkwaŭ i zwaničak, šukać prymiernikaŭ dzieła nowaha tworstwa; našy malary pawinny brać usio, što jość dobraje i arybinalnaje ŭ malarskim kunštcie starych biełaruskich „pa załatu rytych“ abrazoŭ, u tworstwie našaj staroj Bač kaŭščyny.

Iw. Luckiewič.

*Bujło K.*

Paśla doŭhaha maŭčań ia adazwałasia iznoŭ naša maładaja pieśniarka, Kanstancyja Bujło, drukawaŭšaja swaje twory pierad wajnoj u «Našaj Niwie» i wypuściŭšaja ŭ świet tomik wieršaŭ pad nazowam „Kurhannaja Kwietka“. Witajučy jaje pawarot da literaturnaj pracy, my pieredrukoŭwajem tut jaje wierš, jaki znajšli ŭ № 29 «Вольнае Беларусі» z 18 žniŭnia 1918 hodu:

Wy prosicie pieśni - dy serce zbalelo
I bolš užo ich nie pieje:
Duša pad cižaram ciarpieńnia samleła,
I pieśni nia ljecca z jaje...
Wy prosicie pieśni?
Kaliści u haju,
Ja pomniu, sałoŭka tam pieŭ;
Ciapier dzie sałoŭka — nichto z was
nie znaje,
Kudy i čaho paляcieŭ...
Ci hoład, ci choład, ci jastrab—śmierć
može
Sałoŭku na świetu žywiali, —
Wy pomnicie tolki, što pieŭ jon pryhoža,
Kali ŭsio ćwiło na ziamli..

Kaliś, jak sałoŭka, dziaŭčyna s-pad
wioski
Tak zwonka umieła piejać,
Až recha lubiła niaści adhałoski
I słoŭcaŭ kancy paŭtarać.
Ciapier, dzie dziaŭčyna, chto znaje,
chto skaže?
Kaho zacikawić, kaho?
Čyja pahubiła jaje ruka wraža,
Dy-j što-by kamu da taho...
Ja znaju,—skažu ja. Ab biednaj dziaŭčynie
Mnie chočecca wam raskazać:
Jaje doła wyhnała s chaty ŭ čužynu
I chleba i pracy šukać.
I ŭ ščasnaj paru krasy dziŭnaj dziawočaj
Spatkała ja lichi čeławiek.
Raz hlanuŭ,—a, bačcie, lichije mieŭ
wočy! —
I dziaŭčyna prapała na wiek.
S tych por jana bolej ŭžo nie piejała,
A sochła, jak ćwiet pad kasoj,
U wačach ludzkich nikła, krasa jaje
wiała,
— Pakončyła ŭreści s saboj...
A ŭsio tyje wočy, niahodnyje wočy,
A ŭsio toj lichi čeławiek,
Što tak biez pary ssušyŭ serce dziawoče, —
I dziaŭčyna prapała na wiek.
A mnie, bačcie, škoda... dziaŭčaci
žaleju,
I syplucca ślozy z wačej...
Wy prosicie pieśni: piejać ja nia ŭmieju,
Papłaču—mo' budzie lahčej...

## U Wilni i wakolicach.

### Dla padpiščykaŭ.

*Dziela taho, kab našy padpiščyki na prawincyi atrymliwali „Homana“ akuratna, jany pawinny* padpisywacca na hazetu praz swajho staršyniu (Amtsvorsteher) abo praz Kreishauptmanna. *Inačej počta hazety nie pierasyłaje.*

*Administracyja.*

✕ **Biełaruski Kamitet** za miesiac žniwień wydaŭ biez łatnych abiedaŭ praz Biełaruskuju stradnu—2027, praz inšyje stradni — 882, a ŭsiaho razam 2909 abiedaŭ.

✕ **Litoŭskaje wydawieckaje tawarystwa „Šwyturys“.** U minułym miesiacy ŭ Wilni arhanizawałosia litoŭskaje wydawieckaje tawarystwa „Šwyturys“ dzieła wydawańnia ŭsielakich knižak—da nawuki ŭ školach, kalendaroŭ, žurnałaŭ i h. p. Dzieła pradažy knih t-wa adkryło dźwie kniharni swaje: na Iwanaŭskaj wul. № 21 i na Wastabramskaj, № 15 Da tawarystwa ŭwajšli wiadomyje ŭžo swaimi wydawiectwami Iw. Rynkiewič, A. Rucewič, Iw. Strazda, St. Jackiewič s swaim siabram M. Stejgwiłło Dwa apošnije mieli ŭ čase wajny wialikuju kniharniu i fabryku metaličnych wyrabaŭ u Maskwie. A rača taho ŭ tawarystwie pryniaŭ učaście wiadomy drukar Marcin Kuchta s swajej drukarniaj. Asnaŭny kapitał t-wa — kala 400.000 marak.

✕ **Cukier na karty.** U najbližejšych dniach na karty na cukier buduć u miastowych kramach wydawać cukier —pa $^{1}/_{2}$ ras. fun. za 1 marku. Paśla 15 wieraśnia hetyje karty ŭžo nia buduć mieć siły.

✕ **Miastowyje kramy dla žydoŭ** mohuć być začynieny 7, 8, 15, 16, 22, 28 i 29 wieraśnia.

✕ **Temperatura.** Najwyšejšaja i najniżejšaja temperatura za apošnije dni była (pawodluh Celsija):

| | najwyš. | najniž. |
|---|---|---|
| 2—3 | + 19,0° | + 12,9° |
| 3—4 | + 18,8° | + 12,7° |
| 4—5 | + 14,8° | + 9,8° |

# Łasun.

*(Biełaruskaja kazka).*

Žyŭ byŭ adzin čaławiek, i ŭ jaho było dwa syny. Jon žyŭ bahata i jak pamiraŭ, pryzwaŭ staršaha syna i prykazaŭ jamu, kab, jak jon pamreć, padzialili ŭsio baćkoŭskoje paroŭnu. Pamior baćka, staršy brat i zabraŭ usio sabie, nia daŭ mienšamu ani ničoha. I było ŭ mienšaha brata čaćwiora dziaciej, i nia było čym jamu ich karmić. Raz pan paprasiŭ mienšaha brata zanieści ad jaho pišmo niekudy. Zanios jon pišmo, idzieć nazad i abniała jaho ciomnaja noč siarod puščy. Jon uziaŭ, uźlez na jełku i zanačawaŭ. Tolki byŭ zadramaŭ, čuje — niechta świšča. Paładzić jon, až lasun waŭki honić. Padahnaŭ waŭki da taje jełki: „a što, kaža, dzieci, budziem načawać tut!“ Budziem! Tady lasun wyniaŭ z zapazuchi siarničku, smarhnuŭ jaje ab hrudzi i staŭ raskładać ciapło, a waŭki stali nasić drowy. Zaharełasia ciapło, lasun wynimaje z zapazuchi bułku chleba. Padzialiŭ usim pa kusku, i jašče kusok astaŭsia. Potym uziaŭ sała kusok i pakroiŭ usim pa kusku, i jašče kusočak sała astaŭsia. Lasun uziaŭ heny kusočak sała i haworyć da henaha čaławieka: „na, kaža, tabie, čaławiečak, ja wiedaju, ty chočaš jeści!“ Jon kaža: ja bajusia waŭkoŭ! — „Nie, kaža, nia bojsia!“ I paktaŭ jamu chleb toj z sałam na sučok, na jełcy. Toj i jeści choča i baicca waŭkoŭ leźci. Tak i prasiadzieŭ cełuju noč na jełcy. A lasun pieranačawaŭ i nazaŭtraha pahnaŭ iznoŭ swaju stadu — zaświstaŭ, zahahokaŭ, puhaj załaskaŭ. Paładzić mužyk toj, što waŭki adyjšlisia daloka, źlez z jełki uziaŭ chleb toj i sała i pajšoŭ damoŭ: „paniaśu, kaža, dzieciam: tyja nia jeŭšy siadziać!“ Pryjšoŭ damoŭ, pakłaŭ usio heta na stoł i pazwaŭ dziaciej i žonku. Dyk chleb toj jak sonca žzijaje. I kolki jany jaho jeli, dyk jon usio nia ŭbywaje, usio u wadnej miery.

Uwidziela heta dačka staršaha brata. Pabiehła damoŭ i kaža: tatačka, jaki ja widziela chleb u dziadźki, — usio roŭna, jak sonca! Pazawidawaŭ hety brat biednamu i pytajecca: „dzie ty, bracie, usiaŭ hetakaha chleba charošaha? Ja bahaty i to nia maju hetkaha chleba!“ Toj raskazaŭ jamu ŭsio čysta pa praŭdzie. Zabrała staršaha brata zawiść. Prychodzić damoŭ i zahadaŭ žoncy zwaryć jamu čaho-niebudź na darohu. Jana nawaryła jamu, napiakła miasa, pirahoŭ, kiłbas. Zabraŭ jon usio i pajšoŭ da brata prasić, kab toj zawioŭ jaho tudy. Nu, toj uziaŭ, zawioŭ. Tady bahaty brat uźlez na jełku, a biedny pajšoŭ sabie damoŭ. Daŭ Boh noč, honić uznaŭ lasun swaju stadu da jełki, da taje. „Što, dzieci, chočacie načawać, ci nie?“—Chočam! Lasun uziaŭ siarničku ŭzadraŭ i staŭ ciapło raskładać, a waŭki stali nasić ciapłu drowy. Woś, jak raskłali jany ciapło, lasun wyniaŭ z zapazuchi bułku chleba i staŭ kroić: usim padzialiŭ pa skibcy, a adnamu niama, nie chapiła. Tady ŭziaŭ kusok sała i pakroiŭ: usim dastałosia pa kusku, a tamu ŭznoŭ nie chapiła. Usie jaduć, a toj nie. Tady jon pytajecca: a mnie što jeści?—A tabie wun taho čaławieka! pakazywaje na bahatyra. Tady woŭk padyjšoŭ da jełki i stanowicca dubam na jaje. A bahatyr toj nižywy, ni miortwy siadzić, nia wiedaječ, dzie jon: ci na tym świecie, ci na hetym. Woŭk stajaŭ, stajaŭ, dy wyć staŭ. Daŭ Boh dzień, pahnaŭ lasun usie waŭki, a toj staŭ ŭ jełki, dy wyjeć. I tak heta prawiałosia času niadziela. Bahatyr-ža choć trasiecca, a kiłbasy jeść, a waŭku pryšłosia choć ty zdychaj. Tady jon pawyŭ, pawyŭ, dy ničoha nia zrobiŭ, — pabieh dahaniać tych. Tady bahatyr źlez skoranka z jełki i pabieh damoŭ. I duža jon rad staŭ, što žywy astaŭsia. Z hetaje radaści nazwaŭ da siabie haściej i susiedziej. Oś jany sabie biasiedujuć zrańnia da wiečara. Paładziać, až niejki šerańki katok ubieh u chatu. Letni čas heta byŭ, dźwiery

## Z USIAHO KRAJU.

— —

**Biełaruskaja Centralnaja Tarhowaja Pałata ŭ Miensku.**

U źwiazku s pamysnym raźwiazańniem pytańnia ab tym, što ŭsie tawary, jdučy na adres Biełaruskaj Centralnaj Tarhowaj Pałaty z Maskoŭščyny, Ukrainy i inšych miesc, nia buduć rekwizawacca okupacyjnymi ŭłaściami, — u najbližejšym časie majuć być zawiazany tarhowyje znošiny (hłaŭnym čynam samiennyje) z Niamieččynaj, Maskoŭščynaj, Ukrainaj i Paŭdniowa-Uschodnim Saŭzam.

Niamieččyna šulić farby, sielska-haspadarskije mašyny, techničnyje i chymičnyje preparaty, Maskoŭščyna — manufakturu, Ukraina—sodu, machorku, cukier, myła i žaleza, Don i Kaŭkaz—chleb, hasu, kamiennaje wuhalle.

Ad Biełarusi prosiać les, dreŭnyje materjały, škło, sierčyki, dziohać, smału, terpentynu i t. p.

Dziela rehistracyi tawaraabmienu z Biełaruśsiu ustanaŭliwajucca punkty ŭ Łunincy, Mozyry, Rečycy, Homieli, Połacku i Oršy.

Uchwaleno papoŭnić radu, zhodna z nakazam, predstaŭnikami ad tarhoŭcaŭ, pramysłoŭcaŭ, sielskich haspadaroŭ, ziemstwaŭ i biržowych kamitetaŭ—pa 2 na hubierniu i ad miest i chaŭrusa kooperatywaŭ—pa 1 na huberniu. Apryč taho Pałata maje prawa dabrać asob, čynnaść katorych budzie karysna dla Pałaty.

**Pawarot uciekačoŭ.**

Dziakujučy kłapotam kijeŭskaha kamitetu ŭciekačoŭ, atrymali ad niamieckaje ŭłaści propuski i wiarnulisia ŭ Mienščynu i Hrodzienščynu kala 100 siamiej uciekačoŭ biełarusaŭ.

**Z mienskaha žyćcia.**

= Na predłažeńnie staršyni kamisii dziela arhanizacyi biełaruskaha uniwersytetu ŭ Miensku, praf. Doŭnar-Zapolskaha, zaprošen u Miensk dziela prawiadzieńnia hetaj sprawy akademik Karski.

Akademik Karski achwotna prystaŭ na heta i ŭžo nameciŭ skład prafesaroŭ-biełarusaŭ, wiadomych swaimi wučonymi pracami. Wyjawiłosia, što miž biełarusami jošć dawoli swaich wučonych i prafesaroŭ.

= Prafesar mienskaj konserwatoryi J. Uściužaninaŭ, napisaŭ muzyku da scenizowanaj kazki F. Alachnowiča «U lasnym huščáry». Hetak majem nowuju biełaruskuju operu.

**Nowaja arhanizacyja Kraju.**

Ad 1 wieraśnia siol. h. Militär Verwaltung Litaŭen Nord raspadajecca na dwa okruhi: Kowienski i Wilenski. Kowienski okruh abnimaje pawiety: Kretynhienski, Siadzki, Akmianski, Šawielski, Johaniškielski, Biržanski, Rakišski, Telšeŭski, Kuršanski, Paniawieżski, Kupišski, Wiečajecki, Skaŭdwilski, Taŭrohienski, Jurburski, Kiejdanski, Wiłkamirski i miastowy i sielski Kowienski pawiet,—usiaho 37 500 kil. z 1 miljonam 10 tysiačami žycharoŭ. Rešta byŭšaha Militär Vezwaltung Litaŭen-Nord stanowić Wilenski okruh.

Byŭšaje Militär-Verwaltung Biełastok Hrodnia budzie nazywacca Biełastockim okruham.

---

HRODNIA. 3 wieraśnia minuli 3 hady ad času zaniaćcia miesta niemcami.

Jak my ŭžo pisali, 19 lipnia dziaciaki, waročajučysia z wiečarynki, pabilisia za dzieŭčat. Pry hetym rabotnik Kubiak ciažka raniŭ nažom Makaroŭskaha, katory z wialikaj utraty krywi pamier cieraz hadzinu. Akružny sud ciapier zasudziŭ winawajcu hetaha na 3 hady ŭ wastroh.

LIDA. Handlar rybaj, Šwarc, kupiŭ dwoje kaniej, ab jakich wiedaŭ, što jany kradzieny, i pajechaŭ pradawać u Hrodniu. Jaho zasudzili na 1000 marak štrafu, abo 100 dzion wastrohu. Koni skonfiskowany.

KOUNA. U načy na niadzielu šašok zarezaŭ u adnym katuchu 6 kaček, što ŭ ciapierašnim časie stanowić wialikuju stratu.

Ułaści s pryčyny sučasnych warunkaŭ prymušeny ciažka karać ludziej, jakije nia chočuć pracawać i žywuć žebraninaj ci jšče horšymi zaniatkami. Palicyi zahadano hetkich ludziej wysyłać u rabotnyje bataljony.

ČARNIKOŬ. My nie nadta daŭno pisali ab prapažy 14-hadowaje pastuški razam s tryma karowami. Ciapier znajšli jaje trup, krepka zhniŭšyj, s pierarezanym horłam, schawany pad chwojaj. Apošni raz dziaŭčynku bačyli z niejkim nieznajomym čeławiekam.

JANIŠKI. Tutejšy addzieł litoŭskaha praświetnaha t-wa „Saŭle“ sabraŭ 18.000 marak dziela adkryćcia siaredniaje škoły. Tutejšaja wołaść maje bolš za 600 padpisčykaŭ na roznyje hazety, što pakazywaje wysokuju stupień praświety.

BREDNY. U načy na 1 wieraśnia, ŭ 11 hadz., čaćwiora razbojnikaŭ wyłamali wakno u Hanny Mikuckaj i ŭleźli ŭ chatu, a 5 ci 6 inšych stajali na warcie na panadworku. Waśmioch parabkoŭ, jakije prybiehli na pomač, jany pawiazali i zabrali 6.000 marak, try žanockije hadzinniki, adzin mužčynski, piarścionki, bializnu i inšyje rečy. Paśla, jak pakazwajuć śłady, razbojniki ŭciakli ŭ Rośienski pawiet.

ŠAŬLI. Tutejšaja litoŭskaja himnazija maje ŭ piaci klasach 200 wučniaŭ. Dzieci waročajučych sia ŭciekačoŭ hetak pawialičyli čysło wučniaŭ, što ŭ niekatorych klasach pryšłosia adkryć paralelnyje addzieły.

LIBAWA. Pieršyja načnyja zamarozki byli tut u načy na 2 wieraśnia i pakinuli swaje śłady ŭ sadoch i harodach.

DORPAT. Za rektora nowaha uniwersytetu naznačen prafesar medycyny Dehio.

# Nieudaušysia pierewarot.

MASKWA. 3. IX. Uradowaja hazeta „Izwiestija“ piše:

Siahońnia, 2 wieraśnia, wykryto pakušeńnie francuskich i anhlickich dyplomataŭ u supołce z hałowoj palityčnaj misii Lokhardam i francuskim hieneralnym konsułam Grenaram pad kamandaj francuskaha hienerala Lawaru, katoraja miеło na meci, padkupiŭšy čaść sawieckich wojsk, zaŭładać sawietam narodnych kamisaraŭ i abjawić wajennuju dyktaturu ŭ Maskwie. Arhanizacyja pracawała pry pomačy fałšywych dakumentaŭ i podkupaŭ. Pamiž inšym, było pastanoŭleno ŭ prypadku ŭdačy pierewarotu apublikawać fałšywuju tajnuju karespandencyju rasiejskaha ŭradu z Niamieččynaj, a takže padroblenyje ŭmowy, jakije ŭstanawili-by hrunt dziela adnaŭleńnia wajny z Niamieččynaj. Cieraz ruki tolki adnaho z ahientaŭ Lokha da za apošnije tydni prajšli 1.200.000 rub. na podkupy. U kwatery zahaworščykaŭ byŭ znojdzieny anhličanin, katory pierad nadzwyčajnaj kamisijej pryznaŭsia, što jon — Lokhard. Jaho wypuścili na wolu. Wiaduć energičnyje dośledy. Kopii pratakołaŭ dośledaŭ pieresyłajuć u anhlickuju i francuskuju misiju.

Za pasrednicu słužyła artystka adnaho teatru. Zahaworščyki manilisia zachapić kancelaryi Lenina, Trockaha,. Arałowa i inšych adpawiedalnych kiraŭnikoŭ narodnych sawietaŭ, kab znajści aryhinały ŭmoŭ z Niamieččynaj. Dalej było namečeno napisać fałšywyje ŭmowy, katoryje pawinny byli dawaści prad narodam zdradu Rasiei bolšewikami.

MASKWA. 3. IX. Ab obysku ŭ gmachu anhlickaha pasolstwa dajuć hetkija padrobnaści:

Obysk byŭ zroblen s pryčyny dawiadzieńnia źwiazi roznych kontrrewalucyjnych arhanizacyj s predstaŭnikam anhlickaha ŭradu. U časie uźniaŭšajsia bojki ŭ anhlickim pasolstwie zabity anhlicki marski hient Tromi. Miž areštowanymi — Kniaź Sachowskoj. Apryč taho znojdziena karespandencyja, jakaja abwinawačywaje anhlickaje pasolstwo, i šmat aružža.

Usielakije sabrańni niebolšewickich arhanizacyj u Maskwie surowa zabaronieny. Nia hledziačy na heta, na adnym pradmieści Maskwy sabrałasia pad atkrytym niebam wialikaja hramada socyał-rewalucyanieraŭ i maniłasia ustroić pachod. Kali zahad razyjścisia nia byŭ spoŭnien, łatyšskije bataljony dali niekalki załpaŭ. Pry hetym ranieny bolš za 200 asob, zabity — 49.

U Pieciarburzie nieŭspadzieŭki areštawali byŭšaha rasiejskaha pasła, barona Rozena, i byŭšaha ministra ŭnutrenych spraŭ, bar. Nolde.

## Rady dla haspadaroŭ.

Usio bolš i bolš waročajecca našych uciekačoŭ. Waročajucca jany da chaty, zawodziać nowuju haspadarku. I trudna im heta, bo žywioły mała, hnoju niema, paraškoŭ (štučnych hnajoŭ) — tak sama. Usia nadzieja na zialonyje hnai — raśliny, što ŭdabryjajuć rallu, jak łubin, seradela, kaniušyna. Ale i z imi trudna, bo nasieńnia niechwat.

A woś-že ŭ nas čuć nia ŭsie haścincy, miežy, darohi zaraśli biełaj i čyrwonaj kaniušynaj. Ciapier nasieńnie naśpieło, i jadranyje zasochšyje jhałoŭki kał šucca ad wietru. Jošć u nas pa wioskach bahaćcie: heta — dzietki. Niechaj-že jany žbirajuć hałoŭki kaniušyny. To-ž ciapier kožny funt nasieńnia — heta peŭny rubiel, kali nie paŭtara.

Niechaj kožnaja škoła namowić dziaciej choć adzin dzień addać na žbirańnie nasieńnia kaniušyny, a hetaha nasieńnia peŭnie chopić, kab akupić papieru, piory, čarniła.

Dyk da raboty, pakul nia pozna!

**Babraskał.**

## Oficyalny addzieł.

**Apisańnie** «Darlehnskassenschein'aŭ» Pazyčkowaj Kasy Ost na **5, 20 i 50 marak.**

(Hladzi «Homan» № 69).

---

byli rasčyniaty. Hości tyja stali ŭciešacca z katka, hładzić jaho: wo jaki katok piekny. A jon pahulaŭ, pahulaŭ dy pad pieč. Pawiačeraŭšy stali jany kłaścisia spać. Hości lahli ŭ puni na sienie, a susiedzi razyjšlisia pa damoch, a haspadar loh na pału. Jak zasnuli ŭsie, katok toj wylez z padpiečča, skinuŭsia waŭkom, ścioh haspadara z połu i pierahryz jamu horła, i tak, pa praŭdzie skazać, čuć usiaho nia źjeŭ,—tolki kostački zastalisia. A sam i ŭciok. Daŭ Boh dzień: prychodziać hości ŭ chatu pachmialicca dy panoščycca, až tut wun što ździejałasia.

## Čort i baba.

Zajšoŭ raz sałdat u wiosku načawać. Woś baba i ŭzlubiła sałdata, i nazaŭtraje pajšła ŭśled za im. Sałdat pryjšoŭ da rečki, zrobiŭ mastok i pierajechaŭ cieraz raku, a baba i astałasia adna. Płakała jana, płakała, što astałasia ad sałdata, a tady kaža: kab mianie čort jak pieranios cieraz rečku, a tam-by ja sałdata dahnała! Zara wyskačyŭ čort z rahami i kaža: kładzisia, baba, mnie pamiž roh, ja pierawiazu ciabie! Baba ŭzradawałasia, lahła na rohi,—krepka ŭščamiłasia. Pakul jon jaje pieranasiŭ, jana j zasnuła. Pieranios čort jaje cieraz rečku i kaža: złaź, baba! A jana śpić. Jon skidaŭ jaje, skidaŭ, kidaŭsia, kidaŭsia, tudy i siudy nijak baby nia skinie! Oś jon łotaŭ—łotaŭ z joj—ničoha nie paradzie. Utamiŭsia da śmierci, a baba ŭsio śpić. Prystaŭ čort zusim, jaje nosiačy, loh na rostańkach i kaža sam sabie: peŭnie prychodzicca prapaści ad baby! Oś, lažyć jon, rot razinuŭ, jazyk wystawiŭ, až jedzie mužyk na młyn. Ubačyŭ čarta, što lažyć z babaj, i kaža: „čaho ty lažyš, kašłaty bies?“ — Aj, čaławieča! Adratuj ad baby,—što chočaš, toje tabie dam!—„A što ty mnie dasi, kašłaty bies?“—Tolki skiń babu, pabačaš, što ja tabie dam!.. Mužyk padyjšoŭ, karpanuŭ babu nahoj, jana i zwaliłasia, i stała šawalicca. Čort bardžej na ŭcieki, a mužyk i pajechaŭ. Adbiehsia čort, nia widać baby, — pabieh, dahnaŭ mužyka i staŭ dziakawać: „oś, kaža, ja pajdu karala dušyć, a ty biarysia mianie prahnać!“ Pabieh čort i staŭ dušyć karala. Karol sabraŭ usich dachtaroŭ, nichto nia moža prahnać čarta. Tady prychodzie toj mužyk: ja, kaža, wyhaniu čarta! tolki pawyhańcie dachtaroŭ, jany tolki darma hrošy biaruć! Pawyhanili dachtaroŭ da adnaho. Mužyk abyjšoŭ karala, a čort siadzić na im. Mužyk uziaŭ, try razy dźmuchnuŭ, — čort saskočyŭ z karala i pabieh. Ačuniaŭ karol. Dali mužyku nahradu, nasypali hrošaj miašok. Pajechaŭ mužyk damoŭ, a čort zabieh napiarod: i kaža: nu, hladzi-ž: ja pabiahu dušyć druhoha karala. Znajšoŭ i toj karol mužyka. Jon uznoŭ try razy dźmuchnuŭ, čort wyskačyŭ i pabieh. Dali tut mužyku dwa miaški hrošaj. Pajechaŭ jon damoŭ. Prychodzie da jaho čort: oś, kaža: ty kazaŭ, što ty mnie dasi, kašłaty bies? A ciapier, bač, kolki hrošaj u ciabie! Ciapieraka-ž ja pabiahu jašče dušyć treciaha karala, a ty ŭžo nia jdzi lačyć jaho! Pabieh i staŭ dušyć taho karala. Dušyŭ, dušyŭ, i nichto nia moža prahnać čarta ad jaho. Oś znajšli taho samaha mužyka. Jon pryjšoŭ. Chadziŭ, chadziŭ nawakoł čarta, — nijak nia złazić: dźmuchaŭ, dźmuchaŭ—nie, nia kidaje čort karala, što tut robić? Uziaŭ dy jak kryknie: „hej, baba! chadzi siudy—čort tutaka!!“ Čort nawoŭ amieć z karala, sawwaŭ stracciu z domu, i pabieh. I balej užo nia dušyŭ karaloŭ. A mužyku nasypali try miaški hrošaj. I staŭ jon žyć, pažywać, dy dabra nažywać.

**Darlehnskassenschein'y na 50 marak.** majuć 175 mm. ušyrki i 110 udaŭžki.

Piarednaja starana maje hrunt świetła fiałetawaha i świetła šera zialonaha koleru, abchopleny ramkaj 11½ m. m. šyrokaj. Heta ramka maje wystupiŭšyje ŭpiarod wuhły, jara ciomna-fiałetawaha koleru, składajecca z źwierchniaj i ŭnutrenaj bordziury, skroź ciomny fon katoraj prawiedzien ornament u liści, pakryty cełaj systemaj dełkatnych lnij świetła-šera-zialonaha koleru. Adpawiedna da wystupiŭšych wuhłoŭ ramki raŭnamierna raskinieny ornament u liści pryniměje tut druhi uzor. Nawakoł ramki pakinien biełу kraj 6 mm. šyroki.

Abwiedzieny ramkaj hrunt maje ŭ siaredzinie raŭ amierny ŭzor s pieraplecienych miž saboj biełych chwalujučych padwojnych linij, hustyje miejscy miž katorymi zapoŭnieny delikatnymi druhimi linijami świetła-šera-zialonaha koleraŭ. Hety samy koler maje i bahata azdoblenaja krywymi linijami wińjeta, apracowanaja na hetym hruncie, i a siaredzinie katoraj na świetła-fiałetawym delikatnaha uzoru fonie pamieščena wialikaja arabskaja cyfra „50" z biełymi konturami. Skroź wińjetu i hrunt prachodzić u čatyrcch radkach — pieršy padnimajecca ŭ siaredzinie ŭ formie chwali, druhije ŭ prostaj linii — hetki tekst łacinskim adwiesnym šykoŭnym šryftam:

„Darlehnskassenschein
Fünfzig mark"

Pad hetym u radkoch 3—5 miejsce, čysło wystaŭlennia i podpisi, jak u mark. bil. ŭlewa i ŭprawa ad apošnich radkoŭ nachodzicca na wialikaj arabskaj cyfry „50".

Nižej pad podpisiami, u dwoch radkoch adnalkowaj daŭžyni, pamieščeno abjaśnieńnie adnosna harancii niamieckaha hasudarstwa (hl. piacimark. bil.).

Uwieś tekst abiedźwie wialikije cyfry «50» i podpisi nadrukowany hetym samym ciomna fialetawym koleram, što i abchopliwajučaja hrunt ramka.

Na piarednaj staranie apryč taho nadrukowano u dwoch adbitkach z literaj seryi świetła-čyrwonaha koleru numer bilet'u; jon pamieščen ŭprawa i ŭlewa z abiedźwiech staron čaćwiortaha radka tekstu, nad wialikimi cyframi „50".

Adwarotnaja starana maje prostawuholny, abwiedzieny ŭwakruh prostymi linijami, raŭnamiernaha uzoru hrunt, katory, astawiŭšy biełу kraj kala 4 mm. šyryni abchopliwaje bahata azdobnuju ŭ krywyje linii wińjetu, świetła-fiałetawaha i świetła šera-zialonaha koleruŭ. Siaredzinnaja čaść hetaj winjety, abchoplenaja ornamentalnaj ablamoŭkaj, maje na piekna uzorysym, świetła-fiałetawym fonie, wialikuju, z biełymi konturami i šyrokim cieniem, arabskuju cyfru «50» u tych samych koleах što i winjeta.

Tekst na adwarotnaj staranie nadrukowan łacinskim adwiesnym šryftam: skroź winjetu i hrunt razmieščen takim paradkam:

U wierchniej časci ŭdoŭž kraju, u dwoch radkoch — adzin daŭžejšy, druhi karotšy — jošć delikatnym, drobnym šryftam karny tekst u niamieckaj mowie (hl. piacimark. bil.). Pa hetym siajać słowy:

«Darlehnskassenschein
Fünfzig Mark»

u dwoch radkoch, pieršy — paŭkruham ŭlewa i ŭprawa ad druhoha radka pa wialikaj arabskaj cyfry „50," a nižej pad hetym radkom — pradaŭhawaty ornamentalny uzor z tonkich linijaŭ.

Pad hetym u dwoch radkoch siać litoŭski tekst:

„Skolinan asios
Kasos ženklas
Penkiasdešimts
markiu"

a nižej hetaha delikatnym drobnym šryftam tak sama u dwoch radkoch — nižejšy trochi karotšy ad wyžejšaha — litoŭski karny tekst (bl. piacimark. bil.)

Jašče nižej stoić łatyšski tekst:

„Aifdewu
Kafes fihme
Peezdesmit
markas"

u dwoch radkoch, a pad hetym u dwoch, adnolkawaj daŭžyni radkoch, del katnym drobnym šryftam staić łatyski karny tekst (hl. piacimark. bil.).

Uwieś tekst, ornamentalny uzor miž niamieckim i litoŭskim tekstam, tak sama jak i abiedźwie wialikije arabskije cyfry «50» nadrukowany ciomna-fiałetawym koleram.

# WIESTKI Z RASIEI.

MASKWA. 1.IX. „Biednota" s 31 žniŭnia piše:

„Na zasiedańni frakcyi komunistaŭ u centralnym spaŭniajučym kamitecie wysłuchany i zaćwierdženy dakłady da biełaruskaj mira ŭmowy. Wielmi dla nas karysnyje. U paitycnych sprawach my zabaspiečyli sabie poŭnuju swabodu ŭ unutrenych pytańniach. My dabilisia addačy nazad u najbližejšyje miesiacy čaściami Biełarusi ŭ mieru spaŭnieńnia nami pryniatych hrašawych abawiazkaŭ. U ekanamičnych sprawach zrobleny ŭmowy ab abmienie praduktami z Niamieččynaj i Aŭstryjej".

LONDON. „Times" nakazywaje z Władywastoku:

Worahi kala Ussury adstupajuć na Chabarowsk. Sah ńnia raćałosia abuŭnaje nastupleńnie sajužnik ŭ Amurskaja čyhunka razarwana ŭ niekalkich mia cach. Čechi jduć na ŭschod uzdłuž Bajkału. Pałaženie sajužnikaŭ palepšało. Ziemstwy ŭ Władywastoku, Nikolsku i inšych miastoch addali ŭsiu ŭładu Sibirskamu ŭradu.

LONDON. (Reuter). Japoncy zaniali Šymanowku. Worahi pakinuli 300 zabitych.

BERN. Uschodn'a-azijackaja awantura, jak piše «Manchester Gwardian», wielmi nie da spadoby anhličanam. «Naše niačyślenaje wojska ŭ Sibiry nie zrabiło ŭraženia. Japonija nie pryhatawana da najbolš nawiejšych sposabaŭ wajny».

# TEŁEHRAMY

**Niamieckije apawieščeńni**

3.IX. Zachodni teatr.

*Front Ruprechta Bawarskaha i hienerał an šefa Ben'a*. Miž Ipram i Labasse—ŭdačnyje styčki. Miž Skarp i Somm anhličanie šturmawali dalej. Na paŭdnia ad Arra imudałosia ŭwarwacca ŭ našy piachotnyje linii naahapał darohi Arra-Kambre. Našy rezerwy spynili worahaŭ na linii Een Diure Kamkur-Ken-Morrej. Nowyje sproby worahaŭ pasunucca dalej nie dajšli ŭdačy. Ataki worahaŭ naabapał Bapom s padmohaj pancyrnych samachodaŭ paśla najsilniejšaj padhatoŭki abniom byli adkinuty. Na poŭnačy ad Som my paśla wielmi wostraj bitwy ŭdzieržali ŭ swaich rukach wiaršyny Saji, Notlen, Eskur, Lehot, Perron. Miž Somm i Uaz — aheń artylerji. Paśla mnohahadzinnaha artyleryjskaha abnia francuzy s padmohaj maŭokkancaŭ i amerykancaŭ atakawali miž Uaz i En. Šturmy ŭ dalinie Ajjet adbity abniom, abo kontratakami. Pry Kusi-le Šato worahi addušnili našu piaredniuju liniju ad Ajjet. Miž Ajjet i En paŭtornyje wielmi silnyje ataki worahaŭ adbity.

My zbili ŭčora 18 warožych prywiaznych šaroŭ i 55 samalotaŭ, u tym liku 36 na poli bitwy pry Arro.

**4.IX. Zachodni teatr.**

*Front Ruprechta Bawarskaha i hienerał-an-šefa Ben'a*: Naabapał Lis worahi ŭ styčkach z našymi piaredniimi č ściami dajšli da linii Wulwergem-Njep-Mak St. Mor Lawant-Rišbur. Na poli batalii miž Skarp i Somm dzień prajšoŭ cicha. U papiarednuju noč my ŭzali swaje linii nazad na linii Arle-Mewr Malankur. Hety ruch, pryhatawany ŭžo kolki dzion pierad tym, adbyŭsia zhodnie s planam biez pieraškod sa starany worahaŭ. Naabapał Naion worahi pierad i paśla abiedu čatyry razy pačynali šturm, katory adbity biez astatku. Miž Ajjet i En francuzy s padmohaj amerykancaŭ i italjancaŭ paśla samaj silnaj padhatoŭki abniom pačali swaje šturmy. U wostrych bitwach tak jany adbity.

My zbili ŭčora 22 warožyje samaloty i 7 prywiaznych šaroŭ.

*Front Niamieckaha Naślednika*: Na paŭdnia ad Ripon my wiarnuli sia z udačnaha nastupleńnia, wiaduču palonnych i kulamioty.

## Kala wajny.

BERLIN. (W.T.B.) 3.IX **Uradowa.** Hindenburg wypuściŭ adozwu, u katoraj pamiž inšym hawo ycca:

«My znachodzimsia ŭ ciažk j hańbie z našymi worahami. Kal b adnia i lki čyślenaja pierewaha dawała pabiedu, dyk Niamieččyna daŭno ŭžo była-by razhromlena. Z hetaj pryčyny worahi pačali pachod proci našaha ducha. Jary, aprača bomb, zakidywajuć naš front takže masaj praklamacyj. U mai sałdaty addali swaim načalnikam 34.000 warožych praklamacyj, u červieni — 120 000, u lipni — 300 000. Worahi prabujuć pazbawić adwahi maładušnych. Jany kažuć: «Heta biraćba — beznadziejnaja. Ameryka zrobić wam kaniec. Wašy padwodnyje łodki ničoha nie warty. Waš handel źniščeny. Paśla wajny my adrežem wam rynak syroŭ, i tady niamieckaja pamyślnaść zamre ad hładu. Wašych kałonij wy bolš nikoli nie ŭbačycie» Jak-že jošć paprad ... My dabilisia mira na Uschodzie i majem dwoi siły, kab dabiccа hetaha na Zachodzie, nia hledziačy na amerykancaŭ. Čamu worahi šukajuć nowych sajužnikaŭ? Čamu jany ŭciahiwajuć u wajnu čornyje i inšyje kolernyje plamiony proci niamieckich sałdataŭ? Čamu jany kažuć wam: «Wiadzicie baraćbu proci Hohienco lernaŭ, proci kapitalizmu!» i sulać lepšuju dalejšaŭnuju formu? Na ŭžbiarežžy Bodenskaha woziera my skonfiskawali mnoha tysiač praklamacyj da bawarcaŭ, padbiwajučych ich proci paŭnočnych niemcaŭ. Worahi pazywajucca na pahlady našych krajoŭ ch partyj, katoryje, adnak, nie majuć prawa zajaŭlać, što pramaŭlajuć ad imia niamieckaha narodu. Z ak našaje siły—heta naša słabaść jakaja cierpić usielakije pahlady ŭ časie hetaj wajny. Dyk my i ciarpieli dahetul šyreńnie našymi hazetami warožych wajennych apawieščeńniaŭ i pranoŭ wa-ožych hasudarstwiennych mužoŭ. Heta—dokaz našaje siły, bo pakazwaje rašu świadomaść siły. Ale razam s tym heta i znak našaj słabaści, bo my dapuskajem, što da nas dachodzić warožaja atruta.

„Niamieckaja Armija, Niamieckaja Baćkaŭščyna! Kali ty ŭbačyš ci pačuješ ab hetkaj praklamacyi, dyk pamiataj, što dabro dla Niamieččyny ad woraha ŭ nia može prыjsci. Baranisia-ž, Niamieckaja Armija i Niamieckaja Baćkaŭščyna!

Wialikaja Hłaŭnaja Kwatera.

2 wieraś ia 1918 h."

WIENA (P.T.A.). 3.IX. S pryčyny pryjezdu siudy niamieckaha statssekretara v. Hince hazety pišuć, što ŭ uschodnich pytańniach jość tut specyalnyje intaresy. «*Reichspost*» piše: „My s poŭnaj wieraj ždžem ad abmienu dumkami dalejšaha razwićcia i ŭładžeńnia ŭschodnich spraŭ".

BERLIN (W.T.B.). 3.IX. Nawakoł Anhlii zatoplено 16 000 tonn.

BERLIN. (W.T.B.). 4.IX. Našy padwodnyje łodki ŭ Sarodziemnym mory zatapili 14.000 tonn.



Drukowana u drukarni M. Kuchty. Wydawiectwo «Homan». Redaktar Jazep Saławiej.